

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.259.2026

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan

Włodzimierz Czarzasty

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 16729 Państwa Posłów Lidii Czechak, Anny Schmidt, Wioletty Marii Kulpy, Jarosława Krajewskiego, Bartłomieja Dorywalskiego i Marcina Porzucka, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia..

Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2025 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym zarejestrowano 168 spółdzielni socjalnych, z których jedna została zlikwidowana, a jedna wprowadzona w stan likwidacji.

Biorąc pod uwagę dane o wszystkich spółdzielniach socjalnych w Krajowym Rejestrze Sądowym, w ciągu ostatnich 5 lat wykreślono 277 podmiotów - 55 w 2021 r., 43 w 2022 r., 58 w 2023 r., 70 w 2024 r. oraz 51 w roku minionym.

W Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) prowadzony jest bieżący monitoring sektora ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych. Cyklicznie przygotowywana jest „Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych”, która zgodnie z obowiązkiem określonym w ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych jest w okresach 3-letnich przedkładana Parlamentowi przez Radę Ministrów. W znacznej mierze są to dane o charakterze ilościowym, pochodzące ze źródeł rejestrowych oraz badań ilościowych realizowanych przez Główny Urząd Statystyczny, w związku z czym ich wykorzystanie w analizach ukierunkowanych na pozyskanie wiedzy na temat najważniejszych problemów, z którymi zmagają się spółdzielnie socjalne, jest ograniczone.

W ramach działań dotyczących ekonomii społecznej, w tym analityczno-badawczych podejmowanych obecnie m.in. w projekcie „Estakada – synchronizacja ekonomii społecznej na poziomie kraju” realizowanym w ramach FERS w MRPiPS, Główny Urząd Statystyczny, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie ustawicznie poszerza zakres możliwych do pozyskania danych i informacji o podmiotach ekonomii społecznej, w tym spółdzielniach socjalnych, tworząc zasób wiedzy, który zwiększy możliwości dokonywania kompleksowej i rzetelnej diagnozy sektora spółdzielni socjalnych, także w kontekście jakościowym dotyczącym najważniejszych problemów z jakimi zmagają się spółdzielnie socjalne i ich przyczyn. Jednocześnie w ramach bieżących działań, w tym realizacji spotkań i konferencji, a także działalności ciał opiniotwórczo-doradczych Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej - przede wszystkim Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KKRES), kierownictwo MRPiPS zbiera informacje o różnych aspektach działalności spółdzielni, m.in. tych dotyczących trudności i barier w ich tworzeniu i funkcjonowaniu.

Spółdzielnie socjalne mają obowiązki administracyjne i księgowe zbliżone do innych podmiotów gospodarczych, ale dodatkowo podlegają szczególnym wymogom wynikającym z ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. dotyczącym przede wszystkim reintegracji członków, ograniczeń członkowskich, obowiązku zatrudniania,

lustracji, zasad gospodarowania nadwyżką oraz specyficznej struktury organizacyjno-finansowej.

Obecnie prowadzone są prace nad nowelizacją ustawy o ekonomii społecznej, obejmującą również zmiany w przepisach dotyczących spółdzielni socjalnych. Proponowane rozwiązania przygotowano m.in. w ramach Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KKRES) – organu opiniotwórczo-doradczego Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w skład którego wchodzi nie tylko przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej, lecz także reprezentanci sektora ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych, a także Krajowej Rady Spółdzielczej i związków spółdzielczych.

Proces opracowywania zmian oparto na szeroko zakrojonych konsultacjach społecznych, obejmujących m.in. spotkania z przedstawicielami regionalnych komitetów rozwoju ekonomii społecznej, regionalnych ośrodków polityki społecznej, ośrodków wsparcia ekonomii społecznej oraz – co szczególnie istotne – przedstawicielami samych przedsiębiorstw społecznych, w tym spółdzielni socjalnych.

Wypracowana przez KKRES koncepcja zakłada zmianę nazwy własnej „spółdzielni socjalnych” i przekształcenie ich w „spółdzielnie społeczne”, co ma poprawić ich wizerunek rynkowy, wprowadzenie rozwiązań ułatwiających tworzenie nowych spółdzielni socjalnych, a także poszerzenie katalogu założycieli poprzez umożliwienie zakładania spółdzielni również osobom z innych niż dotychczas grup, np. mikroprzedsiębiorcom. Rozważane jest też ujednolicenie zasad zatrudnienia, tak aby udział osób spoza grup zagrożonych wykluczeniem społecznym nie przekraczał 70%, analogicznie jak w przypadku przedsiębiorstw społecznych. Dodatkowo KKRES proponuje obniżenie minimalnej liczby pracowników i ułatwienie powoływania obowiązkowych organów spółdzielni np. rady nadzorczej. Koncepcja zmian przewiduje ponadto większą elastyczność funkcjonowania konsorcjów spółdzielczych poprzez umożliwienie udziału w nich również podmiotom spoza sektora ekonomii społecznej. Proponuje się również doprecyzowanie przepisów dotyczących przekształceń i likwidacji spółdzielni.

Materiał wypracowany w ramach KKRES został poddany w MRPiPS analizie i przełożony na treść projektu wniosku o wpis do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów oraz Oceny Skutków Regulacji (OSR). Prace nad opracowaniem wniosku o wpis nowelizacji ustawy o ekonomii społecznej do wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów trwają.

Spółdzielnie socjalne mogą korzystać z instrumentów wsparcia kierowanych do podmiotów ekonomii społecznej (PES), w tym do przedsiębiorstw społecznych (PS). Instrumenty wsparcia dedykowane spółdzielniom socjalnym określono w ustawie z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz. U. poz. 620, z późn. zm.), gdzie w art. 167 przewiduje się dla nich:

- środki na utworzenie stanowiska pracy dla skierowanej osoby bezrobotnej lub poszukującej pracy, o której mowa w art. 161 pkt 4 ustawy (tj. niezatrudnionej i niewykonującej innej pracy zarobkowej, w tym poszukującej pracy niezatrudnionej i niewykonującej innej pracy zarobkowej, która jest opiekunem osoby z niepełnosprawnością), w wysokości określonej w umowie, nie wyższej niż 6-krotność przeciętnego wynagrodzenia obowiązującego w dniu zawarcia umowy;
- finansowanie wypłacanego miesięcznie wynagrodzenia w wysokości nieprzekraczającej kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, obowiązującego w dniu zawarcia umowy, przez okres nie dłuższy niż 6 miesięcy dla zatrudnionej skierowanej osoby bezrobotnej

lub zatrudnionej skierowanej poszukującej pracy, o której mowa w art. 161 pkt 4 ustawy.

Spółdzielnia socjalna, która zawarła umowę na utworzenie stanowiska pracy, jest zobowiązana do zatrudnienia skierowanej osoby przez 18 miesięcy w pełnym wymiarze czasu pracy oraz do utrzymania jej stanowiska pracy przez co najmniej 18 miesięcy, natomiast spółdzielnia, która podpisała umowę na finansowanie kosztów wynagrodzenia, musi zatrudniać skierowaną osobę przez 12 miesięcy na pełen etat.

Nie przewiduje się wprowadzania zmian we wskazanym zakresie. Natomiast należy zwrócić uwagę na fakt, że ustawa uchwalona w 2025 r. wprowadziła pewne modyfikacje do ww. form wsparcia w stosunku do tych istniejących we wcześniejszej ustawie (skrócono np. okres utrzymania zatrudnienia i utrzymania stanowiska pracy z 24 do 18 miesięcy).

Obowiązujące przepisy przewidują wsparcie w postaci środków na założenie spółdzielni socjalnej oraz na przystąpienie do niej. Osoba bezrobotna, absolwent CIS, absolwent KIS oraz osoba poszukująca pracy niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, w tym poszukująca pracy niezatrudniona i niewykonująca innej pracy zarobkowej, będąca opiekunem osoby z niepełnosprawnością, mogą otrzymać środki na założenie spółdzielni socjalnej lub na przystąpienie do niej w wysokości określonej w umowie, nieprzekraczającej jednak 6-krotności przeciętnego wynagrodzenia na jednego członka założyciela spółdzielni lub na jednego członka przystępującego do spółdzielni socjalnej.

Obowiązkiem osoby zakładającej spółdzielnię i przystępującej do spółdzielni socjalnej, korzystających ze środków Funduszu Pracy, jest członkostwo w spółdzielni socjalnej przez co najmniej 12 miesięcy.

Ustawą o rynku pracy i służbach zatrudnienia wprowadzono modyfikacje dotychczasowych form wsparcia, polegające m.in. na tym, że osoba przystępująca do spółdzielni socjalnej zawiera umowę zarówno ze starostą, jak i ze spółdzielnią. Stanowi to udogodnienie dla spółdzielni, ponieważ odpowiedzialność za realizację umowy spoczywa na obu jej stronach.

W odniesieniu do wyżej wymienionych form wsparcia nie przewiduje się zmian dotyczących tworzenia nowych spółdzielni socjalnych z udziałem środków publicznych.

Spółdzielnie socjalne, tak jak inne podmioty ekonomii społecznej, mogą też korzystać z bogatej oferty instrumentów zwrotnych Banku Gospodarstwa Krajowego (BGK). Planowana jest ich kontynuacja w perspektywie lat 2028-2034.

Przez wzgląd na dużą wysokość alokacji oraz preferencyjny charakter instrumentów zwrotnych dla PES, nie jest planowane oddzielne wsparcie dla spółdzielni socjalnych ani pozostałych PES.

Informuję, że w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) przeznaczono ok. 179 mln zł na finansowanie pożyczek, poręczeń i instrumentów o charakterze kapitałowym lub quasi kapitałowym. Podmioty ekonomii społecznej, w tym spółdzielnie socjalne, mogą otrzymać dwa rodzaje pożyczek w ramach FERS:

- pożyczkę na start dla „start-upów społecznych”, które działają nie dłużej niż 12 miesięcy (maksymalna wysokość pożyczki to jednorazowo 100 tys. zł. Istnieje możliwość udzielenia dwóch pożyczek na jeden PES o łącznej wartości nieprzekraczającej 200 tys. zł. Brak jest prowizji i opłat za udzielenie i obsługę pożyczki).

- pożyczka na rozwój dla PES działających na rynku dłużej niż rok (maksymalna wysokość jednej pożyczki to 500 tys. zł, ale nie więcej niż 1 mln zł na jeden PES. Nie ma prowizji i opłat za udzielenie i obsługę pożyczki).

W obydwu przypadkach PES mogą skorzystać z umorzenia 25% wartości wypłaconego kapitału pod warunkiem, że sfinansowany z pożyczki projekt przyniesie wymierne korzyści społeczne, takie jak:

- utworzenie miejsca/miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami o umiarkowanym i znacznym stopniu niepełnosprawności lub osób z zaburzeniami psychicznymi;
- realizacja przedsięwzięć obejmujących usługi świadczone w społeczności lokalnej;
- realizacja przedsięwzięć obejmujących oferowanie usług lub produktów związanych z zapewnianiem dostępności, o której mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- realizacja przedsięwzięć w obszarze zielonej gospodarki.

Oferta BGK obejmuje też poręczenia i pożyczki płynnościowe dla PES, finansowane ze środków krajowych (środków zwracanych przez PES w ramach pożyczek udzielonych ze środków EFS w perspektywach finansowych 2007-2013 i 2014-2020). Dodatkowo PS, w tym spółdzielnie socjalne, mogą ubiegać się o dotację w programie "Warto Być Przedsiębiorstwem Społecznym!" na lata 2026-2028. Na dofinansowania dla PS w tegorocznym naborze przewidziano 23,4 mln zł.

Trzeba też pamiętać o wsparciu dla podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych, świadczonym przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, tj. usługach:

- animacji lokalnej, polegającej na upowszechnianiu idei i zasad ekonomii społecznej, pobudzaniu aktywności społecznej w społecznościach lokalnych oraz inicjowaniu i rozwoju międzysektorowych partnerstw lokalnych;
- tworzenia PES i PS oraz wspierania prowadzonej przez nie działalności i finansowania w nich miejsc pracy;
- wsparcia działań reintegracyjnych podejmowanych przez PS, w tym wsparcia w tworzeniu planów reintegracyjnych;
- wsparcia udziału PES i PS w rynku zamówień publicznych;
- doradztwa wzmacniającego potencjał kadrowy, finansowy i innowacyjny PES i PS.

Zadania te – zgodnie z ustawą o ekonomii społecznej – finansowane są przez samorząd województwa (obecnie przede wszystkim ze środków EFS+). Warunkiem otrzymania przez OWES środków finansowych jest uzyskanie akredytacji. Aktualnie działa 57 akredytowanych OWES. Na ich działalność zaplanowano ok. 300 mln euro. Umożliwi to utworzenie blisko 11,6 tys. nowych miejsc pracy w PS dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Opracowana w ramach KKRES koncepcja zmian w ekonomii społecznej, poza zmianami w ustawie o ekonomii społecznej i ustawie o spółdzielniach socjalnych, obejmuje prawo zamówień publicznych (PZP). Głównym celem jest uproszczenie procedur udzielania zamówień i wzmocnienie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji usług społecznych. Rozważane jest m.in. podniesienie progu wyłączeń spod stosowania PZP i poszerzenie katalogu podmiotów mogących uczestniczyć w postępowaniach zastrzeżonych (w tym o przedsiębiorstwa społeczne).

kierownictwo MRPiPS uczestniczyło w przygotowaniach „Polityki zakupowej państwa na lata 2026-2029”, wyraźnie podkreślającej znaczenie społecznych zamówień publicznych jako instrumentu wspierającego realizację celów społeczno-gospodarczych. Dokument

wskazuje potrzebę i możliwość systemowego uwzględniania aspektów społecznych w procesie udzielania zamówień, zwłaszcza poprzez włączanie podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych, do realizacji zamówień publicznych. Podejście to sprzyja zwiększeniu efektywności wydatkowania środków publicznych, wzmacniając przy tym integrację społeczną, aktywizację zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem i rozwój lokalnych społeczności.

Kształtując działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w Polsce, kierownictwo MRPiPS odpowiada również za programowanie wsparcia realizowanego w ramach m.in. Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. W projektach Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej uwzględniono:

- wspieranie przez ROPS współpracy między JST i ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej w zakresie zwiększania skali wykorzystania aspektów społecznych – w szczególności klauzul społecznych w zamówieniach publicznych z udziałem PES oraz zastrzegania tzw. zamówień bagatelnych dla przedsiębiorstw społecznych;
- upowszechnianie aspektów społecznych w zamówieniach publicznych, w tym rozwiązania z art. 11 ust. 5 pkt 5 ustawy PZP¹.

Opisany wcześniej system wsparcia jest zaplanowany na poziomie centralnym i ma charakter ogólnopolski – nie wyróżnia obecnie regionów, wsi czy miast określonej wielkości. Podejmowane są działania mające zapewnić dostęp i ujednolicić standard usług, także przez spółdzielnie socjalne na poziomie całego kraju.

W ramach środków europejskich w resorcie pracy zaplanowano działania mające zwiększać świadomość społeczeństwa o ekonomii społecznej i działalności PES, w tym spółdzielni socjalnych. Będą one miały charakter kompleksowy i zostaną oparte na wynikach badania poziomu wiedzy o ekonomii społecznej. Opracowana zostanie strategia komunikacji uwzględniająca profilowane treści kierowane m.in. do przedstawicieli administracji publicznej, podkreślające znaczenie podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych, dla rozwoju lokalnego. Kluczowym działaniem będzie ogólnopolska kampania informacyjna wykorzystująca różnorodne kanały komunikacji. Na realizację wskazanego projektu przeznaczono 10 mln złotych. Umowę o dofinansowanie projektu pn. „Ekonomia Społeczna. Ludzka rzecz” podpisano z Fundacją Fundusz Współpracy w kwietniu br.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Małgorzata Baranowska

Podsekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/

¹ Wyłączającego stosowanie PZP do zamówień realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w gminnym programie rewitalizacji i tych realizowanych w specjalnych strefach rewitalizacji przez organizacje pozarządowe lub spółdzielnie socjalne lub w celu aktywizacji osób zamieszkujących tę strefę oraz zastrzegania tzw. zamówień bagatelnych dla przedsiębiorstw społecznych.